

دکتر عباس افراه
 بورد تخصصی آزمایشگاه بالینی

بررسی تطبیقی بهترین سیستم‌های بیمه بهداشت همگانی در جهان

۲. آلمان: مدلی پایدار و رقابتی

آلمان یکی از نخستین کشورهایی است که سیستم بیمه سلامت اجتماعی را در قرن نوزدهم پایه‌گذاری کرده است. مدل بیمه در آلمان بر اساس بیمه اجتماعی اجباری (Statutory Health Insurance=SHI) برای حدود ۹۰٪ مردم، و بیمه‌های خصوصی برای باقی جمعیت بنا شده است.

ویژگی‌ها:

- کارگران و کارفرمایان به طور مشترک در پرداخت هزینه مشارکت دارند.
- بیش از ۱۰۰ صندوق بیمه (Krankenkassen) با هم رقابت دارند.
- هزینه‌های درمان کنترل شده و شفاف است.
- مزیت بزرگ این سیستم، رقابت سالم بین بیمه‌گران و پایدار بودن مالی آن است.

۳. سوئد: عدالت اجتماعی و تمرکز بر پیشگیری

در سوئد، دولت از طریق مالیات، سیستم سلامت همگانی را تأمین مالی می‌کند. ارائه خدمات سلامت در سطح شهرستان‌ها انجام می‌شود. سیاست سلامت در سوئد بر پیشگیری از بیماری و سلامت روان نیز تمرکز دارد.

ویژگی‌ها:

- تمام ساکنان از بیمه رایگان یا بسیار ارزان بهره‌مند هستند.
- هزینه مراجعه به پزشک بسیار پایین و محدود است.
- مهاجران و پناهندگان نیز تحت پوشش هستند.
- سیستم سلامت سوئد مثالی از عدالت اجتماعی در عمل است.

سلامت یکی از بنیادی‌ترین حقوق بشر است و دسترسی به پایه‌های بهداشتی شایسته و بدون نگرانی از فشار مالی، از پایه‌های اصلی عدالت اجتماعی به شمار می‌آید. در جهان امروز، بسیاری از کشورها تلاش کرده‌اند تا با طراحی و پیاده‌سازی سیستم‌های بیمه سلامت همگانی، به این هدف برسند.

این نوشته، اشاره‌ای است به کشورهایی که بهترین و موفق‌ترین مدل‌های بیمه سلامت همگانی را اجرا کرده‌اند. معیارهای این بررسی شامل پوشش جمعیتی، عدالت در دسترسی، کیفیت خدمات درمانی، کارآمدی مالی و رضایت‌مندی بیماران است. کشورهای مورد بررسی شامل فرانسه، آلمان، سوئد، ژاپن، کانادا و بریتانیا هستند.

۱. فرانسه: سیستم ترکیبی با کیفیت بالا

فرانسه همواره در رتبه‌های بالای فهرست‌های جهانی در زمینه بهداشت عمومی و بیمه سلامت قرار دارد. سیستم سلامت فرانسه یک مدل ترکیبی است؛ یعنی بیمه پایه (Sécurité Sociale) هزینه‌های اصلی را پوشش می‌دهد و بیمه‌های تکمیلی خصوصی، بخش باقی‌مانده را پرداخت می‌کنند.

در این کشور:

- بیش از ۹۹٪ مردم تحت پوشش بیمه هستند.
- سهم بیمه پایه از هزینه‌های درمانی حدود ۷۰٪ است.
- مراجعه به پزشکان عمومی و متخصصان آسان است.
- تعرفه‌های درمان توسط دولت کنترل می‌شود.
- مزیت بزرگ این سیستم، توازن بین کیفیت خدمات بالا و دسترسی آسان برای همه است.

چالش‌های نظام سلامت و بیمه در سوئد

- ۱- زمان انتظار، برای ملاقات با متخصص، گاهی باید چندین ماه صبر کرد. به طور معمول زمان ملاقات با پزشک عمومی: تا ۷ روز، ملاقات با متخصص: تا ۹۰ روز و انجام عمل جراحی تا ۹۰ روز پس از تشخیص و تصمیم پزشک، و در برخی مناطق بیشتر است.
- ۲- نابرابری دسترسی به خدمات در مناطق شهری و مناطق روستایی.
- ۳- بار مالی سنگین برای دولت و وابستگی بهداشت به مالیات. چون خدمات تقریباً رایگان است، دولت باید هزینه‌های سنگینی پرداخت کند.
- ۴- خصوصی سازی محدود ولی بحث برانگیز - خدمات در برخی کلینیک‌های خصوصی سریع است که می‌تواند باعث دوگانه شدن سیستم شود (کسانی که توانایی پرداخت بیشتر دارند در برابر کم درآمد) و باعث نگرانی‌هایی درباره پایداری عدالت اجتماعی ایجاد کرده است.
- ۵- بیمه تکمیلی خصوصی - در حال افزایش است، مخصوصاً بین کسانی که نمی‌خواهند منتظر بمانند. برخی شرکت‌های برای کارمندان‌شان بیمه خصوصی مکمل می‌خرند تا سریع‌تر به خدمات دسترسی پیدا کنند.

۴. ژاپن: پوشش همگانی با هزینه کم و کیفیت بالا

ژاپن با بالاترین امید به زندگی و پایین‌ترین هزینه‌های درمانی نسبت به تولید ناخالص داخلی، از موفق‌ترین سیستم‌های سلامت جهان برخوردار است.

ویژگی‌ها:

- بیمه سلامت برای تمام افراد اجباری است.
 - تعرفه‌های درمانی توسط دولت کنترل می‌شود.
 - مردم آزادند هر پزشک یا بیمارستانی را انتخاب کنند.
 - سهم بیمار از هزینه‌ها حدود ۳۰٪ است.
- این مدل، ترکیبی از کارآمدی، عدالت و کیفیت است و بار مالی بر دولت را نسبتاً پایین نگه می‌دارد.

۵. کانادا: مراقبت رایگان برای همگان

سیستم سلامت کانادا که به نام Medicare شناخته می‌شود، مبتنی بر اصول عدالت، دسترسی جهانی و هزینه رایگان برای بیماران است. دولت‌های استانی، مسئول ارائه خدمات هستند و بودجه از طریق مالیات تأمین می‌شود.

ویژگی‌ها:

- خدمات پزشکی و بیمارستانی برای همه رایگان است.
- مردم مستقیماً پولی برای درمان نمی‌پردازند.
- مراقبت‌های دارویی، دندان پزشکی و چشم پزشکی در بیمه پایه نیست.

- چالش اصلی آن، صف انتظار برای بهره مند شدن از خدمات تخصصی است.

۶. بریتانیا؛ نمونه‌ای از سلامت رایگان برای همه

سیستم سلامت بریتانیا که با نام NHS (National Health Service) شناخته می‌شود، یکی از گسترده‌ترین سیستم‌های سلامت عمومی در جهان است.

ویژگی‌ها:

- تأمین بودجه از طریق مالیات عمومی
- پوشش ۱۰۰٪ خدمات برای تمامی شهروندان و مقیمان قانونی
- دسترسی رایگان به پزشک عمومی، بیمارستان، جراحی، خدمات اورژانس
- با وجود کیفیت قابل قبول، NHS با مشکلاتی مانند کمبود منابع انسانی و صف‌های انتظار طولانی روبروست.

ایران؛ در مسیر گسترش تلاش به سوی عدالت در

بهداشت عمومی

در ایران نیز تلاش‌های گسترده‌ای برای گسترش بیمه سلامت همگانی از طریق بیمه سلامت ایرانیان، بیمه تأمین اجتماعی و طرح تحول سلامت انجام شده است. با این حال، چالش‌هایی همچون:

- کسری بودجه سیستم بیمه‌ای به گونه‌ای که بیمه‌های پایه کمترین سهم را در پرداخت هزینه‌ی بیماران دارند.
 - نابرابری جغرافیایی در دسترسی به خدمات بیمه
 - پوشش ناقص خدمات دندان پزشکی، روان پزشکی، توان بخشی
 - ناتوانی بیمه‌های تکمیلی در پرداخت به موقع تعهدها به کلینیک‌ها و پاراکلینیک‌ها که باعث بیشترین زیان به ویژه به آزمایشگاه‌ها می‌شود.
 - نبود شفافیت و ناروایی‌های مدیریتی به ویژه در سازمان تأمین اجتماعی.
- به هر روی هنوز موانع زیادی برای تحقق کامل سلامت همگانی در ایران است، که شاید نخستین آنها مدیریت باشد. گرچه هیچ سیستم بهداشت بی نقصی وجود ندارد، اما تجربه کشورهای چون فرانسه، آلمان، سوئد، ژاپن، کانادا و بریتانیا نشان داده است که تحقق سلامت همگانی نیازمند برآیندی از تأمین مالی پایدار، شفافیت در اجرا، مشارکت اجتماعی، شایسته سالاری و سیاست‌گذاری کارآمد است.